

Konstitutionsutskottet

Ink. den 92-12-01

Dnr 815/92-93

Till konstitutionsutskottet

Regeringens proposition 1991/92:146 om bemyndigande att avskaffa vissa sanktioner mot Sydafrika byggde en stor del av sitt innehåll på den rapport som överlämnats i mars av den svenska parlamentariska delegationens besök i Sydafrika i vintras.

I propositionen redovisades regeringens bedömning att handelsförbudet bör upphävas när det föreligger en bindande överenskommelse om en övergångsregering. Vidare föreslogs att investeringsförbudet inte längre bör tillämpas när en övergångsregering bildats i Sydafrika såvida en överenskommelse träffas inom ramen för CODESA om att rekommendera ett tidigare avskaffande. Propositionen angav att regeringen kunde utnyttja möjligheten till dispens från investeringsförbudet under perioden mellan beslutet om övergångsregering och övergångsregeringens tillträde.

I utrikesutskottets betänkande 1991/92 UU 13 den 19 maj 1992 enades den socialdemokratiska oppositionen med regeringspartierna om en precisering och skärpning av bl.a. kriterierna för dispensgivning. "Dispenserna skall självklart inte ges i avsikt att kringgå investeringsförbudet så länge de politiska förhållandena i landet motiverar en restriktiv tolkning."

Atlas Copco ansökte den 31 juli 1992 om en "generell dispens" från handelslagstiftningen. Generell dispens har också givits till Swedish Match, dessutom har särskild dispens givits till ett antal andra företag. Företagen hänvisade till argumenten om att konkurrentländers företag tar över marknaden.

Handelsförbudslagen har en skrivning om att detta inte är önskvärt men har aldrig tolkats som ett huvudsyfte med sanktionslagstiftningen. I stället har det i lagens förarbeten och handelspropositionens text klargjorts att ett handelsförbud givetvis skulle innebära förlorade marknadsandelar för de svenska företagen i Sydafrika. Sanktionslagstiftningens främsta mål var att "medverka till

ett avskaffande av apartheid".

En liknande ansökan från Atlas Copco avslogs av den socialdemokratiska regeringen 1987.

I Atlas Copcos ansökan från den 31 juli 1992 anges inte vilken tidsperiod ansökan gällde, ej heller vilka varor eller vilka belopp som gäller. Handelslagstiftningen innehåller dessutom ingen text om "generell dispens".

Kommerskollegium skriver i sitt yttrande på Atlas Copcos ansökan (1992-09-15, Dnr 6663-533-92) att man "förordar en uppmjukning av hittillsvarande praxis" och framförallt när det gäller "företag som sedan gammalt har verksamhet i sydafrikanska dotterbolag".

Det är ett faktum att svenska företag med produktion i Sydafrika tidigare stod för hälften av den svenska exporten till Sydafrika.

Regeringen biföll Atlas Copcos ansökan 1992-10-29 med de motiv som Kommerskollegium förordat.

I en interpellationsdebatt den 27 november 1992 sa statsrådet Ulf Dinkelspiel "I ljuset härav, med tanke på sysselsättningsläget i Sverige och mot bakgrund av den parlamentariska delegationens rapport har regeringen beslutat att tillämpa en mer liberal dispenspolitik. Dispens medges numera också om ett upprätthållande av handelsförbudet skulle leda till avsevärda nackdelar för svenska företags möjligheter att verka i Sydafrika och till betydande konsekvenser för produktion och sysselsättning i Sverige."

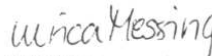
En sådan "praxisuppmjukning" för de svenska företagen innebär i praktiken att handelsförbudet faller vid en tidpunkt som inte stämmer överens med riksdagens krav på beslut om övergångsregering, dess krav på en restriktiv dispensgivning och koppling till den politiska utvecklingen i Sydafrika.

Med hänvisning till det anförda hemställer vi att konstitutionsutskottet granskar statsrådet Ulf Dinkelspiels handläggning av Atlas Copcos dispensärende. Vi hemställer också att utskottet granskar om den liberalisering av dispensvillkoren som regeringen beslutat står i överensstämmelse med riksdagens beslut om sanktioner mot Sydafrika.

Stockholm den 1 december 1992

Kent Carlsson (s)

Ulrica Messing (s)

Martin Nilsson (s)